

2022-12-12

Dnr Ku2022/01357

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar över betänkandet SOU 2022:44 Kreativa Sverige! – Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Sammanfattning

Form/Design Center välkomnar förslaget till Nationell strategi och ser betänkandet som ett viktigt redskap för att öka kunskapen om KKN hos beslutsfattare/politiken. Vi tycker att Kreativa Sverige! på ett förtjänstfullt sätt beskriver många av de behov och utmaningar som existerar för företag inom de kulturella och kreativa branscher.

Form/Design Center avser härmed lämna yttrande kring de delar som relaterar till vårt uppdrag och verksamhetsområden.

Bakgrund

Form/Design Center är den främsta plattformen för arkitektur, design och konsthantverk i södra Sverige. Form/Design Center är en öppen och publik mötesplats för både allmänheten och professionella utövare. Genom utställningar, programverksamhet, utvecklingsprojekt och tvärssektoriella samarbeten förmedlar och stärker vi våra ämnesområden regionalt, nationellt och internationellt.

Form/Design Center driver sedan 2016, parallellt med sitt publika uppdrag, branschfrämjande insatser som syftar till att skapa nya möjligheter för professionella utövare inom arkitektur, design och konsthantverk genom att främja samarbete, utveckling och hållbar tillväxt. De kulturella och kreativa företagen utgör en självklar del av svensk ekonomi med stor potential och effekter för sysselsättning, platsutveckling, innovation, export och grön omställning.

Form/Design Center verkar för att bidra med synlighet, kunskapsutbyte, kompetensutveckling, internationalisering, community byggande m.m. för regionens utövare inom arkitektur, design och konsthantverk, vilket resulterat i bl.a. nya kanaler för kommunikation, en branschguide som listar företag, nya nätverksformat, kompetensutvecklande mentorprogram och affärsutvecklingsprogram, exportsatsningar, interdisciplinära utvecklingsprojekt, internationella pressresor, en rikstäckande digital plattform som samlar och sprider kunskap om lokala tillverkningsmöjligheter (SPOK) och evenemang som Arkdagen (ARKDGN) samt Southern Sweden Design Days - en ny internationell designfestival.

Kreativa Sverige och utvecklingsområden

Vi stödjer de sex strategiska prioriterade områden inom vilka insatser ska ske under tio år för ett mer ändamålsenligt och effektivt främjande och en långsiktigt hållbar utveckling av företag inom de kulturella och kreativa branscherna. För Form/Design Center är samtliga insatser angelägna. Vi vill trycka extra på kreativa kulturella branschers betydelse i samhällsrelevansen i den tid vi lever i och utmanas av lokalt som globalt; att demokrati och rättvisa frågor hänger ihop med engagemangen och ansvarstagande i det existerande community. Implicit speglar det verksamhetens satsningar.

Här nedan följer kommentarer kring vissa specifika avsnitt i rapporten, som har särskilda beröringspunkter med vårt branschfrämjande arbete.

4. Modeller för planering av insatser

Modell för att sortera insatser efter utvecklingsbehov

Modellen utgör ett bra redskap för att kategorisera företag inom KKN och sortera insatser efter utvecklingsbehov. Vi saknar dock en visualisering av fördelningen av företagen inom KKN vilket hade gett en tydligare bild avseende att en övervägande majoritet är enskilda utövare och duoföretag.

5. Definitioner och språkanvisningar

Verksamheter som ingår i kulturella och kreativa branscher

Form/Design Center välkomnar ett förtydligande vad gäller terminologi kopplat till strategin och en samsyn kring vad som omfattas av utvecklingsinsatser, inte minst om ansvar ska fördelas tvärpolitiskt.

Här nämns även problematiken kring företagskodningen i standarden SNI, som inte är funktionell i många fall då en stor del av disciplinerna som finns inom KKN inte innefattas i befintliga SNI-koder. Något vi har stött på vid många olika tillfällen, bl.a. i kartläggning av företag inom designbranschen.

- Hur kan man konkret gå tillväga för att genomföra en översyn av SNI?

6.1. Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan. Tydligare samordning och synergier inom staten

Form/Design Center ser väldigt positivt på strategins ambition om en interdepartemental grupp inom Regeringskansliet för samordning av insatser, med ansvar fördelat på Kulturministern och Näringsministern. Något som även hade gynnat andra policys som t.ex. Gestaltad livsmiljö.

I rapporten Design som utvecklingskraft redovisas genom intervjuer med arkitektur- och designorganisationer i våra grannländer ett betydligt mer uppdaterat och uttalat förhållningssätt till designområdet från respektive lands regeringar, än vad vi kan se i Sverige. Hos Dansk Design Center (DDC), Design og arkitektur Norge (DOGA), Iceland Design and Architecture, Design Forum Finland samt Ornmö Art and Design Finland återfinns strukturer där uppdrag såväl som finansiering kommer från olika departement - främst näringsdepartementet och kulturdepartementet.

Ett utökat ansvar för kunskapsutveckling, samt statistik på och forskning om de kulturella och kreativa företagen Form/Design Center ser positivt på framtagning av bättre statistik avseende KKN.

Form/Design Center vill understryka att det finns mycket lite kartläggning av designområdet specifikt. Det saknas väsentlig kunskap om hur designbranschen ser ut, såväl gällande effekten av designföretagens samlade nytta, som för antal designföretag och nyckeltal. En stor del av bristen beror på att det inte är någon aktör som har tagit på sig att ta ett samlat grepp och undersöka designbranschen på djupet. Det finns undersökningar gjorda för delbranscher inom designområdet, men även i dessa fall saknas en tydlig bild över de som faktiskt verkar inom området. Många undersökningar är mycket breda i sin avgränsning vilket leder till att en stor del av de företag som är del av undersökningarna inte är relevanta som utövare av design.

Det är vanligt förekommande, exempelvis i Kreativmetern, att design kategoriseras som en underkategori till "Bild och form", vilket ger en missvisande och marginaliserad bild av yrkesområdet. Ytterligare en faktor är att många som kan räknas in som designföretag, inte har registrerat sig med en SNI-kod inom det verksamhetsområde som man är aktiv inom, utan många gånger kopplat till helt andra eller närliggande verksamhetsområden.

En kartläggning av designföretag i Skåne och Blekinge som gjordes 2016 inom ramen för exportprojektet Southern Sweden Creative kan ses som ett relevant och användbart referensdokument. Studien omfattar designföretag inom form, design och mode, utifrån den definition av kulturella och kreativa näringar som är

framtagen av Region Skåne tillsammans med Sweco. Efter jämförelse och analys med andra rapporter och undersökningar kom man fram till en lämplig avgränsning innefattande åtta designriktningar - för vilka data insamlades, sorterades och sammanställdes både kvantitativt och kvalitativt.

7.2 Förnyelse av rådgivning

Anpassa formerna för och öka tillgången till rådgivning om företagande och tillväxt

Vi stöter allt som oftast på rådgivande aktörer som har ett svagt intresse för företag inom KKN p.ga. okunskap och missuppfattningar om branschen. Form/Design Center vill lyfta att en nyckel till ökad kunskap om designföretagen hos rådgivande aktörer är att organisationerna anställer en person som affärsrådgivare med bakgrund som egen företagare inom KKN. Något som vi sett konkreta exempel på t.ex. hos Almi Skåne. Vi menar att detta är något som är mer effektivt än enbart utbildning.

Här nämns också att "främjandet i högre grad än vad som sker idag, kanaliseras genom branschernas egna organisationer". Form/Design Center kan inte nog understryka vikten av detta, då vi i många olika situationer ser exempel på att rådgivande aktörer i betydligt högre grad når fram till de kreativa företagen när de samarbetar med och kommunicerar via oss som branschfrämjande aktör.

Anpassa formerna för och öka tillgången till kapitalförsörjning för tillväxt samt stärk företagens efterfrågan på densamma

Form/Design Center välkomnar strategins prioritering av anpassade former för och ökad tillgång till finansiering.

En övervägande majoritet av företagen inom KKN är solo-/duoföretag, vilka kännetecknas av småskalighet och ofta rör sig mellan tillfälliga projekt och anställningsformer som genererar oregelbunden inkomst och genom olika kanaler. Dagens stödsystem/-medel tar oftast utgångspunkt i ett resultatdrivet perspektiv snarare än hur branschen faktiskt ser ut och vilka behov som finns hos företagen. Affärsutvecklings-, digitaliserings- och internationaliseringscheckar är exempelvis idag baserade på krav avseende antal anställda och omsättning som endast ett fåtal av företagen inom KKN uppfyller, vilket tenderar att leda till att insatserna alltid gynnar/tillfaller samma lilla klick utövare som lyckas ta sig genom nålsögat.

Anpassa formerna för och öka tillgången till stöd som kan stärka företagens tillväxt genom innovation.

Mycket innovation sker inom KKN utifrån kreatörers ständiga utforskande. Många innovationer blir till men tas inte vidare då många kreatörer inte är intresserade av entreprenörskap och att bygga företag kring förverkligande av en enskild idé. Här skulle behövas nya former som fångar upp och synliggör innovationer i tidiga skeden, i kombination med ett starkt stöd för skydd av upphovsrätt och immateriella tillgångar hos kreatörerna.

7.4 Export, internationalisering och värdeskapande

Form/Design Center vill understryka att internationalisering inte enbart innebär att nå ut i världen utan också att ta världen hit. Mer insatser krävs som kan locka internationell publik till Sverige.

Ett gott exempel är Southern Sweden Design Days, där Form/Design Center efter att under ett antal år ha arbetat med att föra ut sydsvensk design på olika internationella mässor och arenor valde att vända på perspektivet och i stället långsiktigt börja bygga en egen internationell designfestival på hemmaplan – vilket möjliggör för fler att synas och mer effektiv användning av medel.

7.6 Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)

Form/Design Center vill särskilt betona betydelsen av fysiska mötesplatser. Förutom behovet av fler tillgängliga produktionsplatser behövs det neutrala plattformar för möten och synliggörande, särskilt för solo- och mikroföretag. Dessa platser kan hjälpa till att skapa legitimitet för ämnesområden men även på ett socialt plan samlas och därigenom stärka professionella nätverk.

Malmö, 13 december 2022

Dorte Bo Bojesen, VD

Form/Design Center

dorte.bo.bojesen@formdesigncenter.com

Monica von Schmalensee, Styrelseordförande

Form/Design Center

monica.von.schmalensee@white.se